

Minimálního preventivního programu Základní školy Uhlířské Janovice, okres Kutná Hora Školní program proti šikaně

Metodické dokumenty (doporučení a pokyny) v oblasti primární prevence náročného chování schválená MŠMT [zde](#).

ČŠI - Přístupy k náročnému chování dětí a žáků ve školách a přístupy jeho řešení [zde](#).

Dle platného Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikanování: Č.j. MSMT-22294/2013-1. Na tvorbě a realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy. Koordinace jeho tvorby patří ke standardní činnosti školního metodika prevence. Ten podle potřeby spolupracuje s metodikem prevence v PPP. Za realizaci a hodnocení programu je odpovědný ředitel školy. Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Důležité je zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany již došlo, či ne.

Naše cíle jsou:

vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí, které omezuje vznik šikany, zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany již došlo, či ne, zvyšovat kompetence pedagogických zaměstnanců k rozpoznání počínající šikany, k účelnému řešení šikany a zamezení jejímu dalšímu trvání.

Krizový plán pro řešení šikanování

Minimalizuje škody v případě, že k šikanování ve školním prostředí dojde. Žáci a jejich zákonní zástupci jsou každý školní rok se základními dokumenty školy, mezi které patří i Minimální preventivní plán včetně Programu proti šikanování.

Žáci jsou seznamováni s tematikou v třídnických hodinách, dále ve vyučovacích hodinách. Na 1. stupni zejména v prvouce, vlastivědě a přírodovědě, na 2. stupni především v občanské výchově a výchově ke zdraví, v rámci preventivních a vzdělávacích programů. Zákonní zástupci jsou informováni školním systémem školy, na třídních a konzultačních hodinách, na webu školy.

O pomoc či radu se žáci a zák. zástupci mohou obrátit na každého zaměstnance školy, zejména na třídního učitele, školního metodika prevence, speciálního pedagoga, výchovného poradce, ředitelku školy. Využit lze ústní jednání či písemné sdělení na školní adresu jednotlivých zaměstnanců, využit školní informační systém. V případě závažného sdělení bude vždy vyvoláno osobní jednání ve škole, ke kterému je možno přizvat odborníka na danou oblast.

Východiska pro předcházení a řešení šikany, náročných situací

Na škole pracují dva školní metodici prevence, dva výchovní poradci, speciální pedagog. Škola pravidelně spolupracuje s Tímy duševního zdraví (Eduzměna region) a s organizací Prostor Plus o. p. s.

Náročné chování žáků je vždy posouzeno z hlediska, zda se jedná o stádium a formu šikany a rozhodnuto, zda řešení zvládne škola sama nebo zda si povolá odborníka či jinou instituci, škola spolupracuje s PPP, SVP, OSPOD, PČR a dalšími organizacemi a institucemi při řešení konfliktních situací i méně závažného charakteru než jsou pokročilá stádía šikany nebo její neobvyklé formy, škola aktivně spolupracuje s rodiči na ochraně a bezpečnosti žáků před různými druhy náročného nežádoucího chování. Ve školním řádu zejména v části 1 Podrobnosti k výkonu práv a povinností a v části 4 Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a jejich ochrany před sociálně

patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí jsou obsaženy: obecné podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví, prevence úrazů, pohyb mezi budovami, prevence nežádoucích jevů, pravidla používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, o přestávkách, v prostoru školy), v části 6 školního řádu Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání jsou uvedeny zásady k hodnocení vzdělávání a chování, v části 7 školního řádu Podmínky udělování výchovných opatření je zpracovaná specifikace opatření při nedodržování ustanovení školního řádu.

V souladu s pracovním řádem je zajištěn dohled pedagogických pracovníků či pověřených zaměstnanců školy nad žáky ve škole (včetně ŠD a ŠJ) před vyučováním a o přestávkách, na školních akcích mimo budovu školy.

Zaměstnanci školy se pravidelně zúčastňují DVPP, škola zajišťuje pravidelná školení pro celou sborovnu nebo všechny zaměstnance školy (POKOS, BOZP a PO, APIV, PPP, triády, náročné chování, komunikace, práce se žáky PAS, vedení třídnických hodin se zřetelem na řešení náročných situací, ...).

Kompetence školního metodika prevence, výchovného poradce, speciálního pedagoga je stanovena podle platných předpisů.

Obecné zásady pro úspěšnou prevenci

Podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky. Vést žáky k sebedůvěře, přiměřenému sebevědomí a odpovědnosti za své jednání. V jednání jsou žák i učitel partnery, kteří respektují sebe navzájem, svoje práva a plní si svoje povinnosti.

Udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy. Jasně se vymezit proti projevům rizikového chování. Informovat žáky, ale i rodiče, na koho se obrátit při problémech (třídní učitel, výchovný poradce, vedení školy, metodik prevence, linka důvěry...) Snažit se mít přehled o vzájemných vztazích ve třídě i mimo ní.

Prevence ve vyučovacích hodinách

TU sledují vztahy ve třídě, podílí se na rozvoji pozitivních vztahů mezi žáky a na zlepšení třídního klimatu. Ve třídě, kde se objeví sebemenší náznaky nekázně či jiného porušování ŠŘ třída vypracuje svoje pravidla, vyvěsí si je ve třídě a řídí se jimi. Pravidla si třída může vypracovat i preventivně.

Důležitá je pravidelná a důsledná kontrola ze strany všech vyučujících. Žáci jsou poučeni o tom, co je a co není rizikové chování (specifikace šikany), na koho se mají obrátit, mají-li na šikanu podezření (TU, VP, vedení ZŠ, dohled,..). Téma prevence šikanování je zapracováno do jednotlivých předmětů (ŠVP).

Učitelé se soustředí na rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky, pracují s pravidly třídy a dynamikou třídního kolektivu, spoluvytvářejí bezpečné prostředí.

Prevence ve vzdělávacích pořadech

TU (VP, ŠMP) vybírají výchovně vzdělávací potřeby s danou tematikou ve vztahu k aktuální situaci ve třídě. Jsou vybírány pořady, které se již škole osvědčily nebo jsou zastoupeny certifikovanou autoritou.

Prevence mimo vyučování

ZŠ provádí prevenci o přestávkách (dohledy ve třídách, na chodbách) a při všech činnostech organizovaných školou (exkurze, výlety, vzdělávací pořady, koncerty, reprezentace školy, soutěže, vycházky, školní kroužky, ...). Žáci i rodiče mají možnost konzultace u výchovné poradkyně, školního metodika prevence, speciálního pedagoga, možnost využít ke sdělení závažných informací školní informační systém nebo e-mailové adresy pracovníků školy.

Prevence ve školním vzdělávacím programu a školním řádu

Školní řád stanoví pravidla chování ve škole, netoleruje násilí žáků vůči spolužákům a zaměstnancům školy a naopak. Stanoví pravidla udělování výchovných opatření a provedení nápravných opatření. ŠVP Sova začleňuje do výuky pravidelnou preventivní činnost (třídnické hodiny, projekty, preventivní programy).

Spolupráce s rodiči

Rodiče jsou seznámeni se základními dokumenty formou webových stránek, ve škole při třídních schůzkách. Jsou poučeni, jak postupovat v případě jakéhokoli podezření na šikanu svého dítěte hlásí buď třídnímu učiteli, vedení školy, výchovné poradkyni či školnímu metodikovi prevence. Kontakty jsou uvedeny na webových stránkách školy, v informačním systému školy. Spolupráce se odvíjí i se zástupci rodičů ve Školské radě. Rodičům jsou umožněny pravidelné schůzky a možnost kontaktovat kohokoli z pedagogických pracovníků ve škole po předchozí domluvě nebo v době konzultačních hodin.

Spolupráce s institucemi

Škola spolupracuje v případě vážných situací s PPP, SVP, Policií ČR, OSPOD, Týmy duševního zdraví, s Prostor Plus o. p. s., se zřizovatelem a dalšími. Do prevence proti šikaně jsou zapojeni všichni pracovníci školy. Informace si mezi sebou předávají na pedagogických radách, provozních poradách, formou individuálního rozhovoru. Dobrá komunikace jednotlivých pracovníků ZŠ a vedení ZŠ umožňuje pružně reagovat v krizových situacích.

Předávání informací

Pravidelně na pedagogických radách (4x ročně), na pravidelných týdenních poradách. Průběžně, tj. kdokoli z pracovníků ZŠ zaznamená jakékoli příznaky rizikových vztahů a nevhodného chování mezi žáky, tak ihned sdělí třídnímu učiteli (dále TU), který předává informace výchovné poradkyni (dále VP) a ŠMP. ŠMP předává informace dle závažnosti vedení školy. Jednorázově, v případě potřeby.

ZŠ má vytvořen postup „Krizový plán řešení šikany“. Tento plán je pro všechny zaměstnance školy závazný. Šetření šikany vždy provádí ŠMP ve spolupráci s VP nebo se speciálním pedagogem a užším týmem, který tvoří třídní učitelka, zástupce daného stupně ZŠ, vyučující. Podle závažnosti je přizvána ředitelka školy. Ta je vždy informována o šetření a výsledku šetření.

A. Krizový plán - Řešení šikany v počátečním stádiu

Situace, které škola zvládne řešit vlastními silami. Do této skupiny patří postupy pro počáteční stadia šikany. Zdroji informací o možné šikaně jsou sdělení rodičů, vlastní pozorování, poznatky od vyučujících nebo žáků.

1. krok – odhad závažnosti

ŠMP určí, zda je možno daný problém vyřešit v rámci školy nebo je nutné požádat o pomoc odborníka zvenčí (PČR, PPP, SVP, ...). V případech pokročilého stadia vždy tato problematika patří odborníkům.

Pro odhad závažnosti existují 4 kritéria: způsob chování a vypovídání obětí a svědků, závažnost a četnost agresivních projevů, čas jak dlouho šikanování trvá, počet agresorů a obětí.

Stadia šikanování:

V prvním a druhém stadiu může šikanu řešit škola, v pokročilejších stadiích je nutné obrátit se na odborníky.

Stadium – mírné, převážně psychické formy násilí, žák není oblíbený, nebaví se s ním, pomlouvají ho, vymýšlí na jeho účet drobné legrácky. Tato zárodečná forma se vyskytuje téměř ve všech sociálních skupinách, proto je nezbytný její monitoring a řešení okamžitě při výskytu.

Stadium – počátky fyzické agrese, zvýšená intenzita psychické agrese. Spolužáci si na neoblíbeném dítěti začínou odreagovávat nepříjemné pocity, např. z očekávané písemné práce nebo prostě jen z toho, že je docházka do školy obtěžuje.

Stadium – vytváří se skupina spolupracujících agresorů, už se nešikanuje nahodile, ale systematicky. Objevuje se falešná solidarita – normou třídy je „nebonzovat“. Projevuje se pokřivená morálka – všichni o šikaně vědí, ale nikdo nic neudělá.

Stadium – normy agresorů jsou přijaty většinou třídy. I mírní a ukáznění žáci se mohou začít chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka.

Stadium – násilí jako normu přijímají všichni žáci ve třídě. Dokonce i oběť přijme normy skupiny za své a nepřipadá jí to nenormální. Oběť agresora brání.

2. krok – rozhovor s informátory a obětí (provádí výchovný poradce, metodik prevence), informovat rodiče obětí

Jakoukoliv informaci nezpochybňovat, ale prověřit a vše si zaznamenat. Nereagovat obranně, nebagatelizovat. Chránit zdroj a obsah informací. Důležité je, aby nás oběť vnímala jako oporu a cítila od nás možnou pomoc, trpělivě naslouchat a vcítit se do situace obětí. Rozhovor musí být proveden tak, aby o něm ostatní spolužáci nevěděli.

Důležité je domluvit se s rodiči na spolupráci, na způsobu ochrany dítěte, ubezpečit je, že pomůžeme a naznačit příští kroky.

3. krok - nalezení vhodných svědků – shromáždění informací

Žáci, kteří s obětí sympatizují, kamarádi s ní nebo ji alespoň neodmítají. Rozhovor se svědky vést jednotlivě mezi čtyřma očima, aby o nich nevěděli ostatní žáci (souvisí s ochranou obětí).

4. krok – individuální, případně doplňující rozhovory se svědky

Rozhovory zorganizovat tak, aby o nich druzí nevěděli. Závažnou chybou vedoucí k ohrožení vyšetřování je společné vyšetřování svědků a agresorů. Za zásadní chybu je považována konfrontace obětí a agresora.

5. krok - ochrana obětí

Zvýšená pozornost ke školnímu klimatu třídním učitelem, zvýšený dohled, zajistit s rodiči bezpečné příchody a odchody žáka z a do školy. Po dobu šetření je možné se souhlasem vedení školy nechat v závažných situacích oběť doma. Možno doporučit rodičům odborníka z PPP nebo SVP, či jiné instituce zabývající se touto problematikou.

6. krok – rozhovor s agresory

Dokud nejsou shromážděné důkazy, nemá smysl s agresorem mluvit. Vše zapře a podezření vyvrátí nebo zpochybní. Hlavně však dostane informaci, že někdo školu informoval. Rozhovor má v případě prokázání šikany nebo jiného náročného nežádoucího chování v první řadě agresora okamžitě zastavit a ochránit oběť. Zároveň zdůrazníme, že k jeho snaze napravit situaci, bude přihlédnuto při řešení jeho chování.

7. krok – jednání výchovné komise

Vedení školy, metodik prevence, výchovný poradce, třídní učitel, rodiče žáka, případně odborník z PPP, SVP.

Orientační posloupnost vedení jednání:

Zákonní zástupci jednotlivých žáků (agresorů) jsou pozváni na jednání ve škole (dle komunikace s rodičem telefonicky, potvrdit inf. systém školy či písemnou formou).

Na jednání jsou zák. zástupci seznámeni s problémem, který byl zjištěn – konkrétní projevy chování jednotlivců zapojených do šikany.

Vyjádření žáka: vlastní vnímání situace, jak vnímá svoji roli v šetřeném případě.

Vyjádření zákonných zástupců: možná navrhovaná řešení ze strany rodičů, možnosti řešení pro nápravu chování u svého dítěte (agresora), aby se situace zlepšila, možnost spolupráce se školou.

Vyjádření školy: nápravná opatření (škola – žák- zák. zástupce), termíny, kontrola účinnosti, individuální výchovný plán. Upozornění na další postup, pokud budou tato opatření neúčinná. Včetně možných výchovných či mimořádných opatření.

Provedení zápisu z jednání, který obsahuje závěr, podpisy všech zúčastněných osob a souhlas zákonných zástupců, že byli s celou záležitostí seznámeni a s navrhovanými řešeními souhlasí.

8. krok – rozhovor se zákonnými zástupci oběti

U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních. Vhodné sejít se v jiný den, než jsou výchovné komise. Sdělit zákonným zástupcům, jak jsme v dané věci postupovali (kroky řešení, závěry, domluva na dalších opatřeních, možnosti další spolupráce).

Časový horizont pro sledování situace (po týdnu, 14 dnech).

9. krok – práce s celou třídou

Uzavření celé záležitosti přede všemi žáky ve třídě. Dle závažnosti provede ŠMP nebo vedení školy. Výsledky šetření šikany, včetně výchovných a nápravných opatření je nutné oznámit před celou třídou. Žáci musí získat zpětnou vazbu, že se ve škole šikana nebude tolerovat.

Nastavení nových funkčních pravidel pro třídu, třídu neustále sledovat, vyhodnocovat. Upravit preventivní činnost ve třídě, přizvat odborníka.

TU + ŠMP informují všechny členy pedagogického sboru (obecné informace – shrnutí případu, seznámit je s nastavenými pravidly).

Jednotnost a důslednost pedagogického sboru.

Při nezastavení problematiky šikanování kontaktovat instituce zabývající se touto problematikou.

B. Řešení šikany v pokročilém stádiu

Situace, kdy škola potřebuje pomoc zvenku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a policií. Sem patří řešení případů pokročilé a nestandardní šikany, např. výbuchu skupinového násilí vůči oběti. Při řešení šikany v pokročilém stádiu škola spolupracuje s příslušnou institucí, nejpravděpodobněji s PČR.

Při práci se třídou od externího odborníka, by měl být na programu přítomen pedagogický pracovník školy, který v něm bude pokračovat. Výběr externího odborníka/společnosti je vždy nutné konzultovat s vedením školy. Preventivní aktivity zaměřené specificky proti vzniku šikanování mají vést k vytváření bezpečného prostředí (podporovat solidaritu a toleranci, vědomí sounáležitosti, vytvářet podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy, rozvíjet spolupráci mezi dětmi a jejich vzájemný respekt, rozvíjet jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince).

Evaluace

Vyhodnocování preventivního programu proti šikaně probíhá průběžně na čtvrtletních poradách, celkové hodnocení se provádí 1x ročně na konci školního roku.

Seznámení žáků a jejich zákonných zástupců s programem proti šikanování probíhá vždy na začátku školního roku adekvátně k věku žáků. Žáci jsou seznámeni v průběhu třídnických hodin předmětů, kam je tematika prevence zařazena.. Rodiče mají informace na webu školy, mohou je získat na přístupném místě ve škole, během třídních schůzek a konzultací.

Aktualizace s platností a účinností od 1. 9. 2023

Uhlířské Janovice 30. 6. 2023

Mgr. Lenka Švarcová, ŠMP2

Mgr. Lenka Kratochvílová, ŠMP1